

Thiết kế Website dành cho cơ quan thống kê quốc gia

1. Cấu trúc trang web (website): Website gồm một số trang có thể kết nối với nhau. Bản thân trong từng trang có nhiều lĩnh vực với những chức năng khác nhau. Các trang Web lớn có thể có đến hàng nghìn trang, gồm nhiều phần chỉ dẫn tham khảo và kết nối với những website khác. Do vậy cấu trúc website nhìn chung là cực kỳ phức tạp, cần phải duy trì việc kiểm soát toàn bộ trang web, nếu không có thể làm cho người sử dụng khó hiểu.

Xác định nội dung các trang web và hình thức trình bày là hai vấn đề khác nhau. Cách thể hiện trang web xấu có thể làm hỏng cả nội dung và làm nản lòng người sử dụng khi truy cập vào nó. Cách tạo ra một trang web có thể dễ nhận thấy là khác nhau về một số quy định, nhưng đích mà người thiết kế cần phải luôn hướng tới là các vấn đề cần được xem xét khi triển khai thiết kế trang web và đặc biệt là độc giả.

a) Thời gian đáp ứng của website

Đây là thời gian cần thiết để cần truy cập đến các thông tin mục tiêu, nó rất quan trọng, ảnh hưởng đến toàn bộ trang web. Người sử dụng không có thời gian để chờ. Điều này rất nhạy cảm, người sử dụng có thể ở trong những tình huống sau:

- Họ có thể là người mới sử dụng hoặc sử dụng không thường xuyên muốn vào trang web, có lúc họ vào web rất ngẫu nhiên. Nếu như thời gian truy cập vào trang web quá lâu, họ thường sẽ rời trang web rất nhanh, và họ không bao giờ quay trở lại với trang web của mình. Họ có thể là người sử dụng chuyên nghiệp, cần đến thông tin,

bất buộc họ phải chờ, nhưng sẽ không vui về chuyện đó, có nghĩa là khách hàng không hài lòng. Một nguyên tắc quan trọng cần phải tránh, đó là đưa ra những yêu cầu không cần thiết, với cách bố trí rườm rà, tốn thời gian cho người sử dụng. Thông thường, những người sử dụng số liệu thống kê là không nhiều và muốn có được thông tin càng nhanh càng tốt. Những hình ảnh hào nhoáng, nhiều màu sắc, cấu trúc phức tạp trên trang web hầu như không hữu ích đối với người sử dụng đó. Trang web không được lạm dụng thời gian người sử dụng.

Tất nhiên, điều này còn phụ thuộc vào các ứng dụng, chẳng hạn nếu như tải dữ liệu từ mạng xuống để sử dụng, thì có thể thời gian sẽ lâu hơn, nhưng thời gian truy cập nhanh vẫn là vấn đề ưu tiên hàng đầu.

- *Trang chủ:* Đây là trang đầu của website, là điểm truy cập thông thường đến website, đến với trang này sẽ tạo ra cho người sử dụng những ấn tượng đầu tiên về toàn bộ website. Thiết kế tốt trang đầu, thì chất lượng website không bao giờ bị đánh giá thấp. Trang này hiện ra nhanh, được kết cấu với những chỉ dẫn cách tiếp tục truy cập. Một miêu tả chung về những nội dung của website với sự kết nối đến với các phần khác nhau sẽ là nguyên tắc chung. Tất nhiên, vấn đề bố cục của trang web hẳn phải rất rõ ràng. Trang chủ có sẵn một số số liệu thống kê chủ yếu, với điều kiện là thực sự quan trọng và luôn được cập nhật.

- *Thời gian di chuyển đến các điểm mục tiêu*

Một trong những tương tác cơ bản của người sử dụng đối với website là cú nhấp để chuyển từ trang này của website sang một trang khác. Hướng truy cập vào trang web theo quan điểm người sử dụng phải dễ được nhận biết và mang tính hiệu quả.

- Tất cả các đề mục với siêu liên kết ưu tiên có khác với văn bản đơn giản thông thường. Các liên kết đưa ra nhằm giúp người sử dụng tìm đến thông tin cần thiết một cách nhanh nhất. Do vậy, điều quan trọng là hướng dẫn và điều khiển người dùng trang web.

- Người sử dụng không bao giờ trở thành kẻ lạc đường trong trang web. Điều khó chịu nhất là khi ta ở đâu đó trong trang web mà không biết tiếp tục theo hướng nào là đúng. Ít ra cũng luôn cần có một siêu liên kết với trang chủ. Tuy nhiên ngay bản thân điều này thường là chưa đủ. Một trang web với cấu trúc rõ ràng luôn phải có một số bước siêu liên kết lùi về đầu của một mục nhất định. Nếu như người sử dụng vào đến một lĩnh vực nào của trang web mà họ cần, không phải bằng một nháy chuột bất ngờ lên siêu liên kết mà tự động đưa họ ra khỏi lĩnh vực đó. Việc thực hiện các liên kết trên trang web cần được thực hiện theo trật tự và rất thận trọng.

- Website cần có siêu liên kết đến với trang web khác khi người sử dụng cần đến.

b) Cấu trúc vật lý của website

Cấu trúc vật lý của trang web không mấy quan trọng đối với người sử dụng, vì hầu hết các trường hợp là không lộ ra ngoài. vấn đề quan trọng đối với người sử dụng là cấu trúc di chuyển. Tuy nhiên, để duy trì và phát triển trang web sau này, cần có một cấu trúc tốt. Thiết kế vật lý của trang web có

thể so sánh với thiết kế chương trình phần mềm. Cấu trúc logic rõ ràng và tư liệu tốt là những nguyên tắc cũng cần phải áp dụng khi thiết kế trang web.

c) Thiết kế các trang website

Để thiết kế các trang web thích hợp dành cho người sử dụng, người thiết kế website cần giải quyết một số vấn đề sau:

- Có sẵn màn hình với độ phân giải cao được chọn giới hạn kích thước vật lý của một trang. Đây là một điểm quan trọng khi thiết kế trang web, bởi vì người sử dụng được trang bị các dạng hiển thị khác nhau. Để có thể phù hợp với thiết bị sẵn có của phần lớn người sử dụng phải có sự thỏa hiệp. Thông số kỹ thuật của màn hình thay đổi theo thời gian, màn hình 17 inch và độ phân giải 1024x768 pixel là thông số chuẩn phổ biến hiện nay ở nhiều quốc gia.

- Sẽ là lý tưởng nếu như kích thước vật lý của trang phù hợp với thông số vật lý của màn hình. Tuy nhiên, thông thường khó mà giới hạn về kích thước của từng trang web đối với các thông số này. Ngay cả những bảng biểu tương đối nhỏ cũng sẽ quá lớn trên màn hình. Khi những bảng biểu như vậy đưa ra, người sử dụng phải cuộn trang (chuyển sang ngang và lên xuống) để có thể nhìn thấy toàn bộ trang đó. Có thể cuộn theo hướng nằm ngang hoặc thẳng đứng, tuy vậy nhìn chung phải thừa nhận là nếu có thể được, ta nên tránh cuộn ngang. Một nguyên tắc nữa là nội dung của phần bảng biểu nhìn thấy nên luôn phải bao hàm toàn diện, có nghĩa là đầu cột biểu và các nhãn không được mất đi trong khi cuộn trang.

- Thiết kế trang web độc lập với độ phân giải giải quyết một số vấn đề liên quan đến những loại màn hình khác nhau. Thay

việc sử dụng kích thước màn hình có độ phân giải cố định bằng cách bố trí được định rõ theo tỷ lệ phần trăm diện tích màn hình.

- Cần phải xem xét kỹ lưỡng khi thiết kế các trang trong website và vấn đề quan trọng là khâu thiết kế không quá phụ thuộc vào người lướt trang web. Trên thị trường có nhiều loại người lướt web và của cùng một người lướt web có nhiều kiểu lướt khác nhau. Thiết kế website nên quan tâm đến những người lướt web chủ đạo của thị trường.

- Cấu trúc các trang của website cần phải rõ ràng và dễ hiểu và nhất quán trong toàn bộ website. Trên các trang web, với cùng một chức năng cần được thể hiện theo cùng một kiểu. Chẳng hạn, chức năng “OK” phải là cái nút với cùng cách trình bày đồ họa trong tất cả các trang của website. Cần tránh kiểu với cùng một chức năng mà lại có tên khác nhau. Chẳng hạn như “OK” ở chỗ này, nhưng “finish” ở chỗ khác.

2. Các chức năng của Website

Chức năng chuyên môn của website có thể động hoặc tĩnh. Cả hai hình thức đều tốt cho một website thống kê, tuy nhiên khía cạnh chức năng động của website có khả năng tập trung phát triển nhiều hơn. Hầu hết các website Thống kê triển khai ban đầu bằng những trang tĩnh, tức là các trang của website thuần túy chỉ là những trang công bố được kết nối với một loạt liên hệ. Người sử dụng có thể truy cập từ trang này đến trang khác, nhưng người sử dụng không cần tác động thực sự vào các trang đó.

Những ứng dụng điển hình của các trang web tĩnh là:

- Công bố tư liệu

- Các chức năng tìm kiếm đơn giản trong các trang và những tư liệu công bố.

- Các bảng biểu, đồ thị, bản đồ thống kê tĩnh hoặc cố định.

- Tất cả các loại thông tin quản lý trên website, chẳng hạn như thông tin về cơ quan, về nhân viên thực hành công việc.

- Các chức năng download số liệu thống kê đã được định dạng trước.

Các trang động đòi hỏi có sự tương tác của người sử dụng. Người sử dụng sẽ kiểm soát công việc của mình bằng một website và có vị trí quyết định cũng như chọn lựa thông tin mà trang web cần phải đưa ra. Điều này có nghĩa người sử không chỉ nhấp và chọn lựa những mục đã được chuẩn bị sẵn, mà còn kiểm soát quy trình xử lý những yêu cầu. Người sử dụng có thể định rõ những yêu cầu đã được xử lý ở server. Những đặc trưng của website sau được xem là động:

- Truy cập cơ sở dữ liệu (CSDL) linh hoạt, người sử dụng có thể chọn sử dụng để thể hiện trên website hoặc để tải dữ liệu xuống;

- Xử lý dữ liệu biệt lập, có nghĩa là bằng các hệ thống bảng biểu cho phép của trang web, xử lý chuỗi thời gian động, các hệ thống trình bày đồ thị động, v.v...

Để có được sự linh hoạt như vậy, cần có môi trường cơ sở dữ liệu nền thích hợp. CSDL đầu ra và các ứng dụng kho dữ liệu đầu ra xuất hiện như nền tảng của các website động của một số cơ quan Thống kê quốc gia.

Chủ trang web cũng có thể sử dụng công nghệ web để liên lạc với người sử dụng trang web. Những người sử dụng web

có đăng ký có thể nhận được thông tin mới về trang web qua chức năng thư điện tử. Người sử dụng cũng được thông báo khi có những loại thông tin thống kê mới trên website. Như vậy trách được việc truy cập vào website không cần thiết và có khả năng và tất nhiên là có lợi nhằm cung cấp dịch vụ gửi dữ liệu thống kê đã được cập nhật một cách tự động qua thư điện tử. Chẳng hạn như khi dữ liệu được cập nhật sẽ được gửi tự động đến khách hàng khi họ đóng tiền vào dịch vụ đó.

Thu thập dữ liệu qua website cũng là chủ đề nóng của các cơ quan Thống kê. Dù rằng nó không thuộc vào khía cạnh phổ biến số liệu thống kê. Thu thập dữ liệu thống kê vẫn là một trong những gánh nặng lớn nhất và tốn kém nhất đối với cơ quan Thống kê. Việc sử dụng internet để thu thập dữ liệu sẽ được đưa vào vì sự phát triển của cơ sở hạ tầng internet của đất nước. Hy vọng điều này sẽ cải thiện được chất lượng và giảm được chi phí cho việc thu thập số liệu thống kê. Công nghệ website sẽ cung cấp một diễn đàn công nghệ mới và trong tương lai sẽ được dùng để thu thập dữ liệu thống kê từ các đối tượng điều tra thống kê thông qua bảng hỏi điện tử và những dạng giao diện để điền dữ liệu khác.

3. Phát triển và duy trì các sản phẩm

Hiện nay ở hầu hết các cơ quan Thống kê, người ta quan tâm đến vấn đề quản lý website và sắp xếp lại những gì đã có trên trang web ra sao, chứ ít đặt câu hỏi là liệu có phát triển và thực hiện nó hay không. Những bảng thống kê và những xuất bản phẩm được in ra vẫn là những phương pháp phổ biến nhất được các cơ quan Thống kê sử dụng để trình làng ra xã hội những kết quả của mình. Internet hiện nay đã bắt đầu

thay đổi điều này và tiếp tục phát triển. Ở một số quốc gia, website của cơ quan Thống kê là điểm truy cập thực sự của người sử dụng bên ngoài. Tương lai các xuất bản phẩm in ra hầu như sẽ chắt chắt ngày càng kém phần quan trọng và rồi website sẽ tạo ra một kênh phổ biến thông tin quan trọng bậc nhất.

Đối với việc quản lý website của một cơ quan thống kê, cần phải thành lập một ban biên tập với sự tham gia của các đại diện từ các bộ phận trong cơ quan Thống kê. Sẽ là một ý tưởng hay nếu như có sự tham gia của những người sử dụng bên ngoài vào Ban biên tập.

Trách nhiệm của Ban biên tập:

- Duy trì nội dung trang web;
- Trình bày website;
- Cấu trúc tổng thể website;
- Tổ chức và quản trị duy trì website;
- Xác định và chỉ rõ các phương pháp tải và cập nhật dữ liệu của website;
- Phát triển kỹ thuật website;
- v.v...

Cần có phác họa rõ ràng về tổ chức của website, tuy nhiên cũng phòng ngừa trường hợp quá chú trọng đến khâu quản lý website làm ảnh hưởng công tác khác. Trong các tổ chức lớn như các cơ quan thống kê quốc gia, thông thường trong nội bộ cơ quan có sự phân chia trách nhiệm sao cho có hiệu quả hơn trong việc thực hiện công việc. Các bộ phận chuyên môn phải có nhiệm vụ đưa lên website những thông tin thống kê với việc tuân thủ những nguyên tắc chung được thỏa thuận với Ban biên tập.

Việc duy tu website có thể gồm những công việc sau:

- Duy trì và phát triển về mặt chuyên môn;
- Duy trì về nội dung.

Cơ quan Thống kê quốc gia cần có chiến lược rõ ràng về phát triển chuyên môn của website. Internet phát triển rất nhanh, cả về chức năng lẫn khả năng và năng lực. Tốc độ truyền dữ liệu qua internet sau này có thể sẽ nhanh gấp hàng trăm lần so với hiện tại. Nó có thể làm thay đổi đột ngột khả năng sử dụng internet để phổ biến thông tin thống kê. Như vậy phát triển cơ sở hạ tầng kỹ thuật là một thách thức đối với các cơ quan thống kê. Phát triển này sẽ không mau lẹ như nhau đối với tất cả người sử dụng. Ở một số nước, phải mất nhiều thời gian, có khi hàng năm thì đặc trưng về kỹ thuật mới phổ biến được đến với tất cả người sử dụng. Nói cách khác, có những người sử dụng kết nối với tốc độ cao 2Mb và những người khác với tốc độ truyền của modem thông thường là 56Mb. Phát triển website cần phải quan tâm đến cả hai loại người sử dụng khi xác định các loại đối tượng sử dụng.

Chính sách xác định chiến lược phải thể hiện sự tiên phong trong phát triển về lĩnh vực này, hay là theo đuổi nó với một sự chậm trễ nhất định. Tốt hơn là cơ quan thống kê quốc gia nên chờ đợi khi thiết lập điều kiện thuận lợi về internet trên cả nước. Một chính sách như vậy cần phải sử dụng:

- Các phiên bản phần mềm mới

- Những điều kiện phần cứng cần thiết đối với người sử dụng (như màn hình, công suất máy tính, tốc độ truyền dữ liệu, v.v...)

- Ứng dụng mới các chức năng internet.

Mặt khác cơ quan thống kê quốc gia không nên chờ để sử dụng những trang thiết bị mới quá lâu, phải cân đối hợp lý để duy trì thực hiện những phát triển mới. Một vấn đề quan trọng nữa có ảnh hưởng đến sự phát triển và duy trì website là khả năng sẵn có về cán bộ và năng lực của cơ quan thống kê. Năng lực cần để:

- Thiết kế và trình bày sắp đặt website;
- Phát triển chuyên môn của website;
- Phát triển và duy trì cơ sở hạ tầng công nghệ thông tin cần thiết;
- Quản lý các mối quan hệ với khách hàng;
- v.v...

Dựa trên những quyết định về mặt chiến lược cũng như về nguồn nhân lực và tiềm năng kỹ thuật sẵn có, để chọn lựa những công cụ thích hợp cho việc phát triển website, về mặt cơ bản cần phải đưa ra quyết định về phần mềm của máy chủ (web server) và công cụ phát triển website■

Trần Mạnh Hùng (giới thiệu)

(Nguồn: Best practices in designing websites for dissemination of statistics, Conference of European Statisticians Methodological material - United Nations Statistical Commission and Economic Commission for Europe).